

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Restaurátorský průzkum a záměr Náhrobek prince Josefa de Saxe v Oseku u Duchcova

Březen 2013

Mgr. Marcel Hron
akademický sochař a restaurátor

Památkový dohled: NPÚ územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 2 x tištěná podoba,
2 x elektronická podoba

Místo uložení restaurátorské dokumentace:

1x tištěná + 1x elektronická podoba- Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem,

1x tištěná+ 1x elektronická podoba- Archiv objednatele

Dokumentace je chráněna ve smyslu zákona číslo 89/1990 sb. v úplném znění (autorský zákon) s tím, že právo kužití ve smyslu zákona číslo 20/1987 sb. v plném znění (o památkové péči) má Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem a vlastník památky.

Obsah:

I. Lokalizace památky:	3
II. Údaje o památce:.....	3
III. Údaje o akci:	3
IV. Popis památky.....	4
V. Restaurátorský průzkum	4
VI. Restaurátorský záměr.....	5
VII. Specifikace doporučených materiálů	7
VIII. Grafické vyhodnocení projevů statických poškození	8
IX. Fotodokumentace	14

Počet stran: 27

Autor fotografií: Mgr. Marcel Hron

Grafické zpracování dokumentace: Bc. Eva Haškovcová

I. Lokalizace památky:

- 1. Obec:** Osek
- 2. Část obce:** Osek
- 3. Okres:** Teplice
- 4. Kraj:** Ústecký
- 5. Adresa:** Slovenská ul., bývalý hřbitov s kostelem sv. Petra a Pavla
- 6. Název objektu:** architektonizované sochař. dílo - náhrobek saského prince
- 7. Rejstříkové číslo objektu:** 42824/5-2712
- 8. Památkou od:** 3. 5. 1958
- 9. Název památky:** architektonizované sochař. dílo - náhrobek saského prince

II. Údaje o památce:

- 1. Autor:** J. F. Pettrich
- 2. Datace:**

III. Údaje o akci:

- 1. Vlastník památky:** Město Osek
- 2. Objednatel:** Město Osek
- 3. Zhotovitel:** Mgr. Marcel Hron akad. soch. a rest.
rest. licence MKČR č. j. 6.795/97

IV. Popis památky

Rozměrný náhrobek tvaru pyramidy na masivním soklu přiléhá k ohradní zdi bývalého hřbitova.

Dominantní prvek památky představuje kamenný sarkofág, umístěný uvnitř niky v čele náhrobku. Sarkofág v empírovém tvarosloví se lvíma nohama zdobenýma kanelurou na lvích tlapách je překryt draperií. Čelo sarkofágu nese desku se sekaným latinským nápisem. Deska je uchycena kovovými hřeby se zdobnými hlavičkami.

Obvod a klenbu niky, ve které je sarkofág umístěn, lemují kmenná rustikální bosáž. Nad nikou se nachází sekaný reliéf, znázorňující erb nesený dvěma anděli umístěnými po stranách.

Architektura náhrobku je zhotovena z jemně zrnitého pískovce, sarkofág a nápisová deska z bílého vápence. Povrch sarkofágu nese zbytky polychromie.

V. Restaurátorský průzkum

Průzkum se převážně soustředil na hodnocení stavu kamenného materiálu, jeho povrchového zpracování, znečištění, statických anomálií a možných monochromních a polychromních vrstev.

Památka trpí dlouhodobým nedostatkem preventivní údržby, působením povětrnostních vlivů a v neposlední řadě pohybem kamenných bloků vlivem statických poruch.

Nejvýznamnější problém architektury náhrobku představuje statické narušení, které je patrné především na rozestoupení jednotlivých kamenných bloků v bocích pyramidy a výrazné prasklině podélného kamenného bloku v horní partii soklové části. Podle charakteru poškození se lze domnívat, že je tento pohyb směrem do středu a dolů způsoben poškozením a vychýlením kamenné ohradní zdi, ke které architektura náhrobku přiléhá. Mezi zdí a pyramidou je patrná mohutná šterbina, kde dochází k zatékání srážkové vody a následným vymrazovacím cyklům, usazování spadových a biologických depositů a prorůstání vegetace.

Kromě statických problémů vykazuje památka další poškození, korozi a znečištění.

Korozi materiálu trpí především křehký vápencový sarkofág. Zejména v oblasti plintu a nohou sarkofágu je patrná výrazná degradace a následná poškození materiálu, kámen se vydroluje a odlamuje už při lehkém doteku. Velké množství drobných plastických poškození je patrné po celé ploše sarkofágu, nápisová deska má olámané hrany. Kovové hřeby jsou zkorodované, na jejich povrchu se nacházejí fragmenty zlacení. Jedna ze zdobných hlaviček chybí. Četná plastická poškození kamene byla v minulosti vyspravena plombami, jejichž barevnost dnes vystupuje z plochy.

Sarkofág byl v minulosti polychromován, což je patrné především na vrchní draperii, vrchní římsě a v kanelurách nohou. Fragmenty barevných vrstev jsou zkorodované, krakelují a odlučují se od povrchu.

Pískovcový materiál pyramidy trpí korozi a poškozením v menší míře. Povrch soklu a pyramidy je pokryt spadovými deposity a biologickým napadením, především v podobě řas, lišejníků a mechů. Vyžilé spárování místy prorůstá travou, některé výplně spár jsou zřetelně nepůvodní a pouze povrchově provedené. Kámen je pokryt krustou, kterou je v tomto případě možné rozdělit do dvou typů. První typ představuje tmavá krusta na povrchu pyramidy a soklu, patrně způsobená spadem nečistot z ovzduší. Krusta odlišného charakteru se nachází na vnitřních stěnách niky – je způsobena kondenzací vlhkosti a následným vylučováním a krystalizací minerálních složek kamene. Tato krusta puchýřkuje, odlučuje se od povrchu a způsobuje jeho další degradaci.

Jednotlivé kamenné bloky mají olámané hrany, část jedné z kamenných bos je vylomená, část protější bosa tvoří kamenný filuňk. Koroze kamene a s ní související plastická poškození jsou patrná především u klenáku niky a reliéfu na vrcholu pyramidy.

VI. Restaurátorský záměr

Cílem prací je přispět provedením nutných restaurátorských a konzervačních prací ke zlepšení současného stavu památky, k její celkové rehabilitaci při zachování jejích historických, kulturních a uměleckořemeslných hodnot.

Stěžejní etapou restaurování architektury bude především její statické zajištění.

To si vyžádá obkopání terénu v bezprostředním okolí a také rozebrání části kamenné zdi za pomníkem tak, aby mohla být provedena revize a oprava základu. Následně mohou být kamenné bloky srovnány a zeď znovu vystavěna.

Před očištěním pomníku bude provedena prekonsolidace povrchu organokřemičitým konsolidantem (KSE 100 – 300, fa. Remmers) a následně provedeny zkoušky a určen nejvhodnější způsob čištění a biosanace. Puchýřkující krusta v klenbě niky, která způsobuje další degradaci kamenného materiálu, bude šetrně mechanicky odstraněna,

případně dočištěna čistící pastou (Alkutex Fassadenreiniger- Paste, fa. Remmers). V případě tmavé krusty na stěnách pyramidy a soklu je na místě případný další zásah zvážit – zdá se, že v tomto případě křusta nezpůsobuje žádná poškození kamene a je možné, že působí spíš jako ochrana povrchu před povětrnostními vlivy. Rozsah případného snímání bude tedy nejprve konzultován se zástupci NPÚ. Bude odebrán vzorek kamene a proveden rozbor salinity a složení křusty. Dle jeho výsledků bude provedeno odsolení materiálu zábalem z buničiny, nebo kaolinu.

Očištěný povrch bude znovu konsolidován (KSE 100 – 300, fa. Remmers). Míra konsolidace bude volena na základě stavu kamene na každém konkrétním místě. Praskliny budou injektovány hmotou na bázi směsného hydraulického vápenného pojiva (Vapo Injekt, fa. Aqua obnova staveb). Následně proběhne revize nepůvodních doplňků a vysprávek a nevyhovující, nebo příliš vyžilé plomby budou odstraněny. Zároveň bude pročištěno spárování. Plastická poškození budou doplněna minerálním tmelem s přídatkem styrenakrylátové disperze (křemičité písky odpovídající frakce – v případě sarkofágu vápencová drť, bílý cement, Sokrat S2802A, světlostálé železité pigmenty). Nové doplňky budou s okolním povrchem sceleny strukturální a lokální barevnou retuší (světlostálé železité pigmenty – fa. Bayferrox, fa. Teluria, pojené 2% roztokem Paraloidu B72).

Kamenný filuňk bosáže bude zajištěn epoxidovým lepidlem (Akepox, fa. Akemi) a spoje zaretušovány minerálním tmelem. Chybějící část bosáže bude doplněna novým filuňkem z autentického materiálu.

Velký důraz je třeba klást na nové vyplnění spár. Bude nutné jej provést spárovací hmotou na vápenné bázi s dostatečnou zatékavostí, která bude aplikována injektáží co nejhluběji mezi kamenné bloky.

Způsob restaurování polychromie bude upřesněn po jejím rozboru a po konzultaci s NPÚ. Nabízí se tři varianty řešení – polychromii pouze zakonzervovat a ponechat v současném stavu. Další možností je barevnost zcela doplnit. Další variantu představuje konzervace dosud soudržné polychromie a její doplnění pouze v lazurných tónech.

Na závěr restaurátorského zásahu bude architektura preventivně ošetřena biosanačním (Fobisil FX W, fa. Betosan) a hydrofobizačním nátěrem (SNL – geruchsneutral, fa. Remmers).

Zdobné hlavičky kovových hřebů budou očištěny a znovu pozlaceny plátkovým zlatem pokládaným na mixtion. Chybějící hlavička bude zhotovena nová.

VII. Specifikace doporučených materiálů

Kromě klasických stavebních materiálů a minerálních pojiv bude nutné použít i specializované materiály používané v restaurátorské praxi.

Způsob čištění bude stanoven na základě zkoušek.

Snímání krust bude provedeno mechanicky, případně čistící pastou (Alkutex Fassadenreiniger- Paste, fa. Remmers).

Odsolení bude provedeno zábalem z kaolinu, nebo buničiny.

Zpevnění bude provedeno pomocí organokřemičitých konsolidantů (KSE 100 – 300, fa. Remmers).

Injektáž bude provedena hmotou na bázi směsného hydraulického pojiva (Vapo Injekt, fa. Aqua obnova staveb).

Nové plastické prvky budou prováděny minerálním tmelem na bázi bílého cementu za přídavku styrenakrylátové disperze a příslušných frakcí písků (Petra C Aqua), nebo románského cementu za přídavku příslušných frakcí písku, u vápencového sarkofágu vápencové drti

Barevné retuše budou provedeny světlostálými železitými pigmenty pojenými 2% roztokem Paraloidu B 72.

Spárování bude vyplněno flexibilním spárovacím tmelem probarveným ve hmotě.

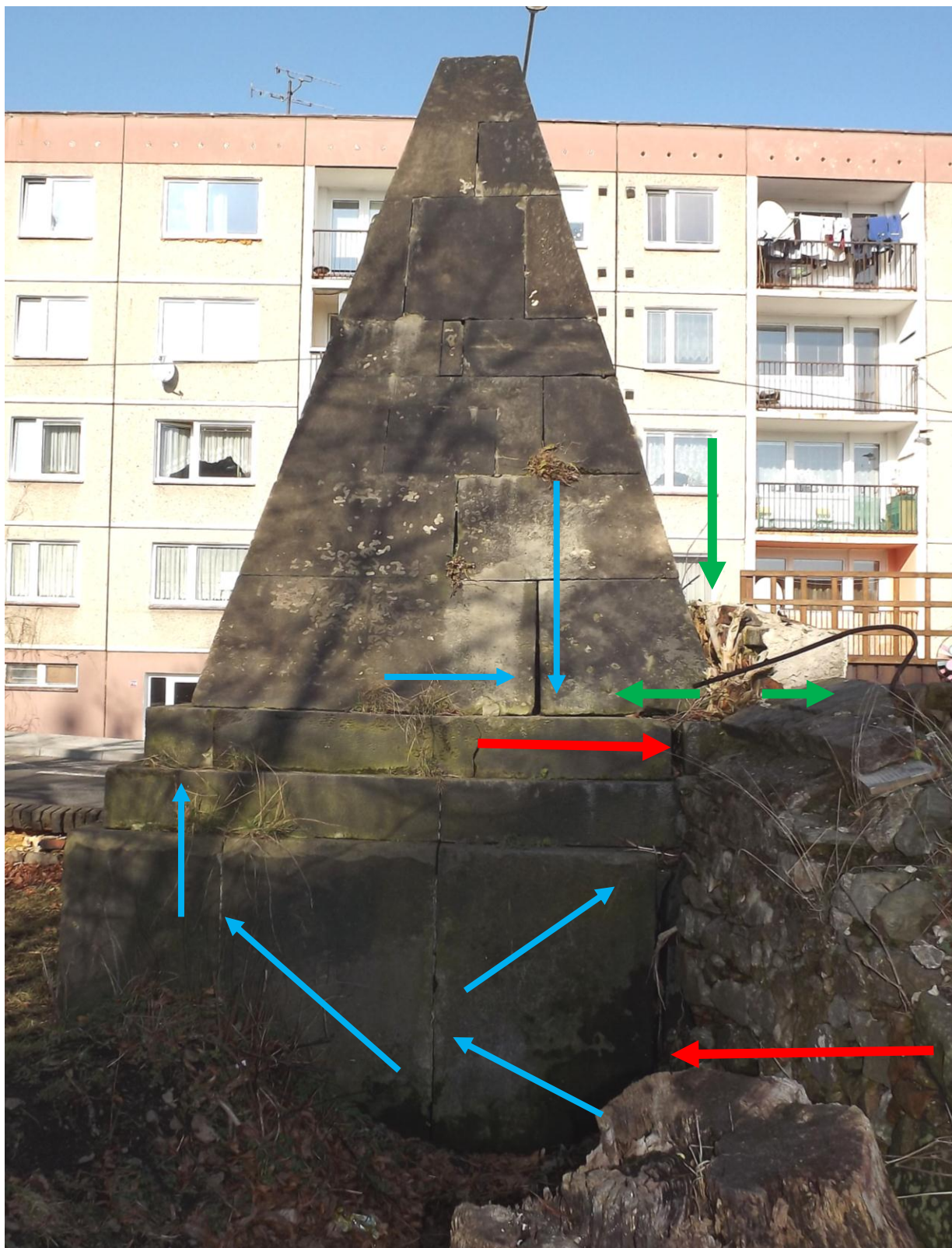
Pro závěrečnou preventivní biosanaci bude použit Fobisil FX W, fa. Betosan).

Závěrečná konzervační úprava kamenných prvků bude provedena hydrofobním nátěrem silanového prostředku (Remmers Funcosil SNK).

Zdobné hlavičky kovových hřebů budou očištěny a znovu pozlaceny plátkovým zlatem pokládaným na mixtion. Chybějící hlavička bude zhotovena nová.

V Rokycanech dne 5. 3. 2013
Vypracoval Mgr. Marcel Hron
akademický sochař a restaurátor

VIII. Grafické vyhodnocení projevů statických poškození

Předpokládané působení a směr tlaku na kamenné bloky architektury

Legenda

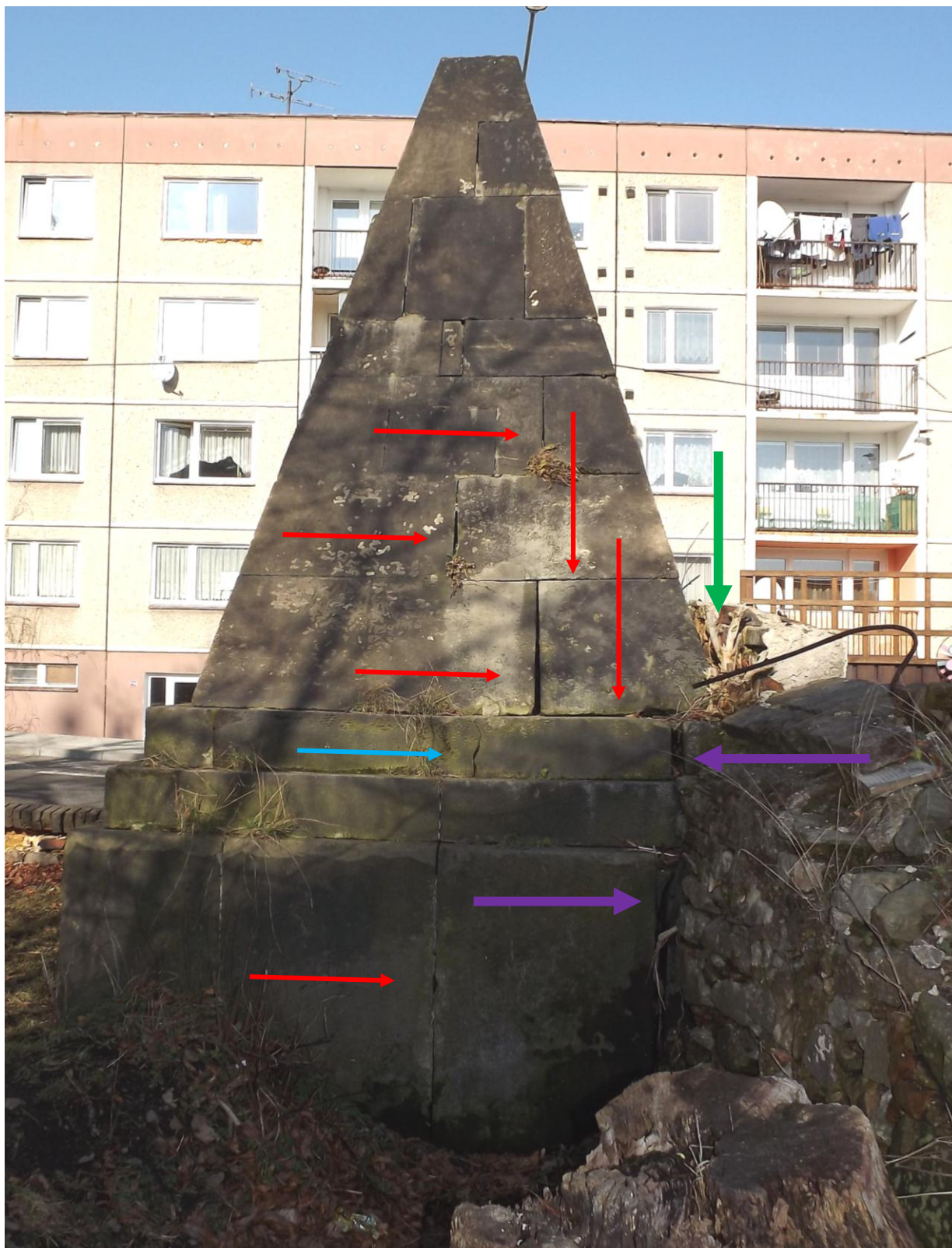
Směr pohybu a tlaku kamenné zdi

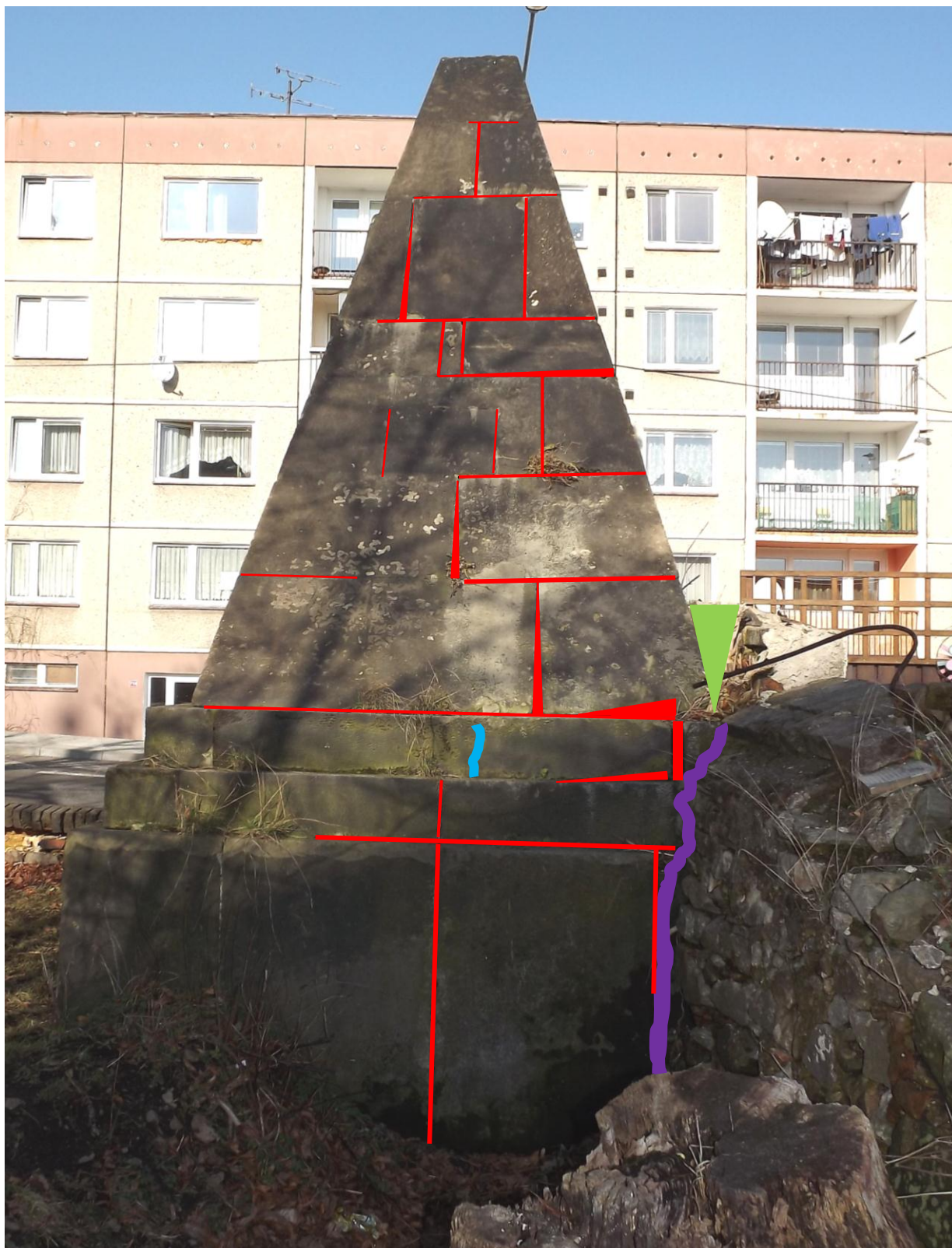
Působení tlaku vegetace prorůstající štěrbinou

Směr pohybu a tlaku jednotlivých kamenných bloků
pyramidy

Projevy statického narušení na boku náhrobku

Projevy statického narušení na boku náhrobku

Legenda:

	Štěrbina vznikající odklonem kamenné zdi
	Vegetace prorůstající štěrbinou
	Rozvolnění jednotlivých kamenných bloků
	Prasklina způsobená pohyby architektury
	Štěrbina vznikající odklonem kamenné zdi
	Vegetace prorůstající štěrbinou
	Rozvolnění jednotlivých kamenných bloků
	Prasklina způsobená pohyby architektury

IX. Fotodokumentace

Náhrobek prince Josefa de Saxe – čelní pohled

Boční pohled na náhrobek s výrazným statickým poškozením

Boční ohradní zeď

Detail odklonu kamenné zdi

Detail vychýlení ohradní zdi

Reliéf na vrcholu pyramidy

Detail poškození reliéfu

Detail reliéfu s nekvalitně provedeným druhotným spárováním

Vrchol pyramidy s tmavou krustou – boční pohled

Detail krusty v klenbě niky

Klenák zasažený krustou

Kamenný sarkofág

Detail degradace nohy

Silně degradovaná noha sarkofágu s plastickým poškozením, plombami a fragmenty polychromie

© Tento text a fotodokumentace jsou chráněny podle autorského zákona č. 89/1990 Sb. v úplném znění s tím, že právo k užití ve smyslu zákona číslo 20/1987 sb. v plném znění (o památkové péči) má Národní památkový ústav, ústřední odborné pracoviště v Ústí nad Labem a vlastník památky.

Ozdobná hlava hřebu s fragmenty zlacení

Dekoratívni detail s fragmenty polychromie

Draperie se zbytky polychromie

Detail draperie s fragmenty polychromie

Detail draperie s fragmenty polychromie